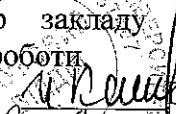
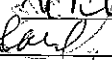

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра філософії та суспільних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор закладу вищої освіти з
наукової роботи
професор КАЙДАШЕВ
«16» 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
освітнього компонента

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-науковими програмами «Медицина», «Стоматологія», «Педіатрія», «Громадське здоров'я», «Біологія»

Галузі знань: 22 – Охорона здоров'я, 09 - Біологія
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальності: 222 – Медицина, 221 – Стоматологія, 228 – Педіатрія, 229 – Громадське здоров'я, 091 – Біологія та біохімія
(шифр і назва спеціальності)

Полтава
2024

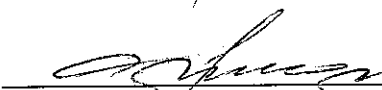
Робоча програма освітнього компонента «Історія та філософія науки» для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-науковими програмами «Медицина», «Стоматологія», «Педіатрія», «Громадське здоров'я», «Біологія».

«16» серпня 2024 року – 23 с.

Розробник – завідувач кафедри філософії та суспільних наук, доктор філософських наук, професор Віра ДУБІННА.

Робоча програма освітнього компонента «Історія та філософія науки» затверджена на засіданні вченої ради Університету

Протокол № 9 від «16» серпня 2024 року

Учений секретар (доц. Філатова В. Л.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Робоча програма освітнього компонента «Історія та філософія науки» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки в аспірантурі за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти галузей знань 22 – Охорона здоров'я, 09 – Біологія, спеціальностей 222 – Медицина, 221 – Стоматологія, 228 – Педіатрія, 229 – Громадське здоров'я, 091 – Біологія.

Даний освітній компонент «Історія та філософія науки» є нормативним.

Викладається у 1,2 семестрі 1 року навчання в обсязі – 90 год (3 кредити ECTS) зокрема: лекції – 10 год., практичні - 26 год., самостійна робота – 54 год. У курсі передбачено 1 модуль.

Завершується – іспитом.

Зміст освітнього компонента. Освітній компонент «Історія та філософія науки» є базовим у підготовці здобувачів третього освітньо-наукового рівня. Освітній компонент складається із лекційних та практичних занять, на яких будуть висвітлені центральні напрями та основні проблеми філософії науки, а також, понятійний апарат методології науки; систематизовані знання щодо історико-філософського контексту філософії науки як розділу філософії; проаналізовані особливості філософії та методології науки як міждисциплінарної галузі.

Місце освітнього компонента (в структурно-логічній схемі підготовки фахівців відповідного напрямку). Освітній компонент «Історія та філософія науки» є базовим у циклі загальнонаукової підготовки третього освітньо-наукового рівня вищої освіти.

Зв'язок з іншими компонентами. «Історія та філософія науки» як курс загальнонаукової підготовки пов'язаний з багатьма дисциплінами, що викладаються на другому (магістерському) рівні вищої освіти циклу, зокрема:

- з соціальною філософією, що вивчає розвиток суспільства;
- з педагогікою як наукою про виховання, освіту і навчання;
- з психологією як наукою, що вивчає психічні явища (мислення, почуття, волю) та поведінку людини;
- з історією, оскільки наука має свій історичний розвиток і відіграла значну роль у процесі становлення багатьох історичних особистостей;
- з соціологією, оскільки філософія науки тісно пов'язана з теоретичною моделлю, філософським осмисленням проблем функціонування та розвитку соціуму; та іншими дисциплінами.

Розподіл змісту освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за циклами наведено нижче.

Підготовка в аспірантурі:

I. Цикл оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями:

1. Історія та філософія науки;
2. Біоетика;

3. Біоінформатика;
4. Психологія спілкування;
5. Психологія та педагогіка вищої школи;
6. Теорія пізнання у біомедицині;

II. Іноземна мова:

1. Англійська мова (прогресивний рівень);
2. Курс англійської / німецької мови наукового спілкування.

III. Цикл набуття універсальних навичок дослідника:

1. Методологія наукового і патентного пошуку;
2. Медична статистика;
3. Клінічна імунологія;
4. Клінічна епідеміологія;
5. Молекулярна біологія;
6. Курс академічної доброчесності.

IV. Спеціальність:

1. трансляційна медицина / Інтегративна стоматологія / Інтегративна педіатрія / Інтегративна біологія / Громадське здоров'я;
2. Спецпредмет).

Мета освітнього компонента - розглянути феномен науки та особливості науково-пізнавальної діяльності.

Завдання освітнього компонента - ознайомити слухачів курсу з центральними напрямками та основною проблематикою філософії науки, а також, понятійним апаратом методології науки; систематизувати знання щодо історико-філософського контексту філософії науки як розділу філософії; проаналізувати особливості філософії та методології науки як міждисциплінарної галузі.

В результаті вивчення освітнього компонента здобувач повинен:

знати:

- основні історичні етапи становлення науково-пізнавальної діяльності людства;
- центральні напрями і основні поняття філософії та методології науки;

вміти:

- аналізувати особливості основних проблем центральних напрямів філософії та методології науки;
- характеризувати історико-філософський контекст основних методологічних проектів;
- визначати потенціал філософії та методології науки як міждисциплінарної галузі.

Контроль знань і розподіл балів, які отримують здобувачі

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

До модуля I входять теми 1- 8, зокрема за змістовими модулями: змістовий модуль 1 (ЗМ1) – теми 1- 4, змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5 – 8.

Обов'язковим для іспиту є складання підсумкового модульного контролю за модулем І.

Оцінювання за формами контролю:

	Модуль І	
	ЗМ1	ЗМ2
ПМК І	<i>Min. – 20 балів, Max. – 30 балів</i>	<i>Min. – 20 балів, Max. – 30 балів</i>
Іспит	<i>Min. – 20 балів, Max. – 40 балів</i>	

Для здобувачів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 122 балів* для одержання іспиту обов'язково перескладання ПМК І та МПК ІІ.

При цьому, кількість балів:

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою

При цьому, кількість балів:

0-79 відповідає оцінці «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни;

80-118 відповідає оцінці «незадовільно»;

122-128 відповідає оцінці «задовільно» («достатньо»);

130-138 відповідає оцінці «задовільно»;

140-158 відповідає оцінці «добре»;

160-178 відповідає оцінці «добре» («дуже добре»);

180-200 відповідає оцінці «відмінно».

Шкала відповідності:

За 200 – бальною шкалою		За чотирибальною шкалою	
A	180-200	5	відмінно
B	160-178	4	добре
C	140-158		
D	130-138	3	задовільно
E	122-128		
F _x	80-118	2	не задовільно
F	0-79	2	не задовільно (без права перездачі)

**ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
«ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ НАУКИ»**

№ з/п	Назва курсу	Всього годин	Вид заняття		
			лекції	практичні заняття	Самостійна робота
		90	10	26	54
	Змістовий модуль 1 Історико-філософська характеристика науково-пізнавальної діяльності	40	4	12	24
1.	Тема 1. Феномен науки і предмет філософії науки	14	2	4	8
2.	Тема 2. Позитивістська концепція співвідношення філософії і науки. Неопозитивізм — третій позитивізм. Постпозитивізм: критичний раціоналізм К. Поппера, І. Лакатоса	14	2	4	8
3.	Тема 3. Т. Кун «Структура наукових революцій»: концепція історичної динаміки науки. Контроль змістового модуля	12	-	4	8
	Змістовий модуль 2 Методологія наукового дослідження	50	6	14	30
4.	Тема 4. Проблема традицій в розвитку науки	10	2	2	6
5.	Тема 5. Структура наукових досліджень	16	4	4	8
6.	Тема 6. Методологія наукового дослідження	12	-	4	8
7.	Тема 7. Особливості соціогуманітарного пізнання. Контроль змістового модуля Підсумковий модульний контроль	12	-	4	8

Модуль I
Змістовий модуль 1

Історико-філософська характеристика науково-пізнавальної діяльності (40 год.)

Тема 1. Феномен науки і предмет філософії науки (14 годин)

Лекція

Феномен науки і предмет філософії науки (2 год).

1. Проблема виникнення науки та особливості науково-пізнавальної діяльності.
2. Основні етапи розвитку науки. Наука і філософія. УНаука і мистецтво.
3. Класичний ідеал раціональності. Зразки початків наукового методу (Г. Галілей, Ф. Бекон, Р. Декарт).
4. Глобальні наукові революції як зміна засад науки. Некласичний та постнекласичний типи наукової раціональності.

Контрольні запитання та завдання:

1. Визначте роль квантово-польової, нано-біо-генно-нейро-інформаційної революцій у формуванні науково думки у ХХІ столітті.
2. Чи підтримуєте ви твердження прихильників сцієнтизму, що наука є абсолютною цінністю і здатна розв'язати усі суспільні проблеми?
3. Назвіть функції філософії науки.
4. Що є предметом розгляду філософії науки.
5. Назвіть основні проблеми постпозитивізму.
6. Що ви знаєте про неокантіанську концепцію.
7. У чому сутність концепції "верифікації"
8. Охарактеризуйте сутність прагматизму.
9. Яка основна ідея феноменології.
10. Що таке герменевтика.

Практичне заняття

Феномен науки і предмет філософії науки (4 год)

1. Філософські проблеми науки та їх систематизація.
2. Феномен науки у структурі філософії науки.
3. Основні тенденції розвитку філософії науки.

Самостійна робота (8 годин)

1. Багатовимірність феномену науки та багатоаспектність його вивчення філософією
2. Наука античності та Нового часу.

3. Філософські виміри науки в ХХІ ст..
4. Функції науки в суспільстві.

Рекомендована література:

1. Дубініна В. О. Формування герменевтичної парадигми в німецькій філософії ХІХ-ХХ ст.: моногр. Харків: Видавництво ФОП Панов А.М., 2020, 360с.
1. Ємельяненко Г.Д., Абизова Л.В., Мозговий Л.І. Дубініна В. О. Філософія освіти і науки Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та викладачів філософських дисциплін.- Слов'янськ, 2019.- 365 с.
2. L. Abysova H. Yemelienenko V. Dubinina Philisophy of education and science Навчальний посібник (англ. мова), для студентів вищих навчальних закладів, факультету підготовки іноземних студентів.- Слов'янськ, 2019.- 209 с.
3. Leonid Mozgovoy, Volodymyr Fed, Vira Dubinina, Volodymyr Steshenko, Yuliia Butko, Viktoria Slabouz Alarmizm vs eschatology: conceptual analysis (on material of Ukrainian discourse), Журнал Wisdom, Vol. 22 No 2(2022): 2-2022. -P.68-80
SCOPUS.
4. Кремінь А. В., Ільїн В. В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник/ А. В. Кремінь, В. В. Ільїн. - К.: Книга, 2005 - 528 с.
5. Поппер К. Логика и рост научного знания/ К. Поппер. - М.: Прогресс, 1983. - 302 с.
6. Рассел Б. Человеческое познание. Его сфера и границы/ Б. Рассел - М.: Институт общегуманитарных исследований, 2001.- 560 с.

Тема 2. Позитивістська концепція співвідношення філософії і науки. Неопозитивізм — третій позитивізм. Постпозитивізм: критичний раціоналізм К. Поппера, І.Лакатоса (14 годин)

Лекція.

Позитивістська концепція співвідношення філософії і науки. Неопозитивізм - третій позитивізм (2 години)

1. Концепція наукового пізнання. Індуктивний метод і поняття позитивних наук (О. Конт, Г. Спенсер, Дж. Мілль)
2. Другий позитивізм – емпірична теорія досвіду (Е. Мах, Р. Авенаріус).
3. Методологічна концепція прагматизму (Ч. Пірс, В. Джеймс) та конвенціоналізму (А. Пуанкаре).
4. Методологія неопозитивізму. Логічний атомізм. Принцип верифікації.

5. Філософський зміст в основоположеннях математики. Д. Гільберт та теорема Гьоделя про неповноту формальних систем.

Контрольні запитання та завдання:

1. Поясніть закон трьох стадій Конта.
2. Що ви знаєте про класифікацію наук Конта.
3. Назвіть головні парадигми індуктивізму.
4. Що є абсолютним предметом позитивної філософії за Контом.
5. Як ви знаєте індуктивні прийоми (канони) Мілля.
6. Що таке "аккумуляція" досвіду за вченням Спенсера.
7. Що таке емпіріокритицизм.

Практичне заняття.

**Постпозитивізм: критичний раціоналізм К. Поппера, І.Лакатоса
(4 години)**

1. Від верифікаціонізму до фальсифікаціонізму Поппера-Лакатоса. Критика логічного позитивізму.
2. Методологічні вимоги до наукових теорій.
3. Ріст наукового знання і проблема об'єктивної істини. К. Поппер про три світи.
4. Зв'язок епістемології та соціальної філософії.

Самостійна робота (8 годин)

1. Факт як логічний атом. Логічна та фізична картина світу. Парадокс Рассельє.
2. «Логіко-філософський трактат» Л. Вітгенштайна: уявлення про метод, завдання філософії та розуміння фактів, речень, фізичних констант.
3. «Філософські засади фізики» Р. Карнапа як обґрунтування концепції фізикалізму.

Рекомендована література:

1. Пронський В.М. Філософія науки: Конспект лекцій для аспірантів, шукачів и магістрів. - НТУУ "КПІ", 58 с. – <http://www.twirpx.com/file/362423/>
3. Вітгеншайн Л. Логіко-філософський трактат. Tractatus Logico-Philosophicus, Філософські дослідження. — К.: Основи, 1995.
4. Гадамер Г.-Г. Різноманітність мов і розуміння світу // Герменевтика і поетика / Вибрані твори. — К.: Юніверс, 2001.
5. Дільтей В. Виникнення герменевтики // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія: Навч. Посібник. — К.: Ваклер, 1996.

6. Добронравова І. С., Сидоренко Л. І., Петрущенков С. П., Шашкова Л. О. Філософія науки. — Київ, 2002. (Розділи «Генеза науки», «Глобальні наукові революції і зміна історичних типів наукової раціональності»)

7. Кун Т. Структура наукових революцій. — Port-Royal, 2001.

Тема 3. Т. Кун «Структура наукових революцій»: концепція історичної динаміки науки (12 годин).

Практичне заняття.

Т. Кун "Структура наукових революцій": концепція історичної динаміки науки (4 години).

1. Проблема динаміки знання в філософії науки. Співвідношення філософії та історії науки.
2. Поняття парадигми та її структура.
3. Наукова революція як зміна парадигм.

Самостійна робота (8 годин).

1. Нормальний і революційний періоди в розвитку науки.
2. Поняття наукового співтовариства та його роль в розвитку науки.
3. Аномалія і виникнення наукових відкриттів.

Рекомендована література:

1. Філософія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. - Львів: ПП «Арал», 2018. - 184 с.
2. Філософія: [баз.] підруч. для студентів ВНЗ / [Л. В. Губерський та ін.]. - Вид. 2-ге, перероб. і допов. - Харків : Фоліо, 2018. - 620 с.
3. Філософія: Підручн. / О.Л. Воронюк. - 3-є вид., переробл. та допов. - К.: ВСВ «Медицина», 2018. - 216 с.
4. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація та методологія наукових досліджень» для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. - Харків : Право, 2019. - 140 с.
5. Вайнберг Стівен. (2019). Пояснюючи світ. Історія сучасної науки. К.: «Книжковий Клуб

Змістовий модуль 2. Методологія наукового дослідження

Тема 4. Проблема традицій в розвитку науки (50 год.).

Лекція

Проблема традицій в розвитку науки (2 години)

1. Еволюційна епістемологія С. Тулміна.
2. «Анархістська епістемологія» П. Феєрабенда.
3. Тематичний аналіз науки у Д. Холтона.

Контрольні запитання та завдання:

1. Поясніть "раціональні ініціативи" за вченням С. Тульміна.
2. Дайте визначення - еволюційна епістемологія.
3. Назвіть основні принципи методології анархізму.
4. Назвіть основні категорії тематичного аналізу науки за вченням Д. Холтона.

Практичне заняття.

Проблема традицій в розвитку науки (2 години)

1. Сучасна наука: стан та перспективи розвитку. Вплив традицій на розвиток науки.
2. Філософсько-методологічні аспекти сучасних соціальних технологій.
3. Наукові революції.

Самостійна робота (6 годин).

1. Наукові знання на Сході. Антична Греція та становлення науки в Середньовіччі.
2. Наукова революція і початок Нового часу.
3. Період класичної науки.
4. Нова наукова революція.

Рекомендована література:

1. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація та методологія наукових досліджень» для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 140 с.
2. Вайнберг Стівен. (2019). Пояснюючи світ. Історія сучасної науки. К.: «Книжковий Клуб»
3. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. (2018). Хрестоматія з історії та філософії науки. Херсон. 158 с.
4. Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2018. – 255 с.
5. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник для студентів і магістрів усіх спеціальностей. (2018). К.: ВПЦ «Київський університет». 387 с.
6. Кузь О. М., Чешко В. Ф. (2017). Філософія науки: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 172 с.

Тема 5. Структура наукових досліджень (16 годин)

Лекція

Структура наукових досліджень (4 години)

1. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання, їх особливості і структура.
2. Філософські основи науки.
3. Наукова картина світу.
4. Ідеали та норми науки; стилі наукового мислення.

Контрольні запитання та завдання:

1. Охарактеризуйте структурні рівні емпіричного знання.
2. Чим саме характеризуються емпіричні і теоретичні закони.
3. Зробіть ретроспективний аналіз історичних змін, котрі впливали на формування філософії науки.
4. Назвіть компоненти наукової картини світу.
5. Які ви знаєте стилі наукового мислення.

Практичне заняття.

Структура наукових досліджень (4 години)

1. Встановлення об'єкта вивчення.
2. Дослідження відомого про об'єкт дійсності.
3. Постановка і формулювання проблеми. Визначення предмета дослідження.
4. Визначення мети і задач дослідження. Висування гіпотези.
5. Побудова плану дослідження (вибір методів і процедур).
6. Перевірка гіпотези.
7. Визначення сфери застосування знайденого рішення.
8. Літературне оформлення результатів дослідження.
9. Перевірка й уточнення висновків дослідження в масовому досвіді, у широкому експерименті (впровадження в практику).

Самостійна робота (8 годин)

1. Вимоги до наукового дослідження.
2. Види наукових досліджень.
3. Типологія методів дослідження.

Рекомендована література:

1. Філософія науки. Етика та методологія наукового дослідження: навч.-метод. Посіб. для підготовки докторів філософії. 2018. Запоріжжя: ЗДМУ. 76 с.
2. Філософія науки. Підручник для аспірантів. 2018. К.: Центр учбової літератури. 218 с.

3. Leydesdorff L. The Communication of Meaning in Social Systems. Systems Research and Behavioral Science. 2019. No 1.
4. Основи філософії: навчальний посібник/ Сергій Симоненко, Олексій Сулим, Михайло Шмиголь, Наталя Щубелка, Юлія Юшкевич, Людмила Сандюк – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 412 с.
5. Рассел, Бертран. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Тарашука. — К.: Основи, 1995. — 759 с.

Тема 6. Методологія наукового дослідження (12 годин)

Практичне заняття

Методологія наукового дослідження (4 години)

1. Форми наукового дослідження: науковий факт, проблема, гіпотеза, теорія. Метод.
2. Методи наукового дослідження на емпіричному та теоретичному рівні наукового пошуку.
3. Загальнонаукові методи і підходи пізнання.
4. Логічні та евристичні методи і підходи пізнання.
5. Розробка та експериментальна перевірка моделі , головних ідей, концептуальних положень, що покладені в основу дослідження.
6. Обробка даних дослідження та оформлення результатів. Форми відображення результатів наукового дослідження.

Самостійна робота (8 годин)

1. Характерні ознаки експерименту як методу емпіричного дослідження.
2. Сходження від абстрактного до конкретного.
3. Історичний метод дослідження.
4. Вибір методів дослідження.

Рекомендована література:

1. Leydesdorff L. The Communication of Meaning in Social Systems. Systems Research and Behavioral Science. 2019. No 1.
2. Основи філософії: навчальний посібник/ Сергій Симоненко, Олексій Сулим, Михайло Шмиголь, Наталя Щубелка, Юлія Юшкевич, Людмила Сандюк – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 412 с.
3. Рассел, Бертран. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Тарашука. — К.: Основи, 1995. — 759 с.
4. Фюрст М., Трінкс Ю. Філософія /Марія Фюрст, Юрген Трінкс. - К.: Дух і Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. – 544 с
5. Філософія: навчальний посібник /Ю.М. Вільчинський, Л.В. Северин-Мрачковська, О.Б.Гаєвська та ін.- К.:КНЕУ, 2019.- 368 с.

Пятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник/ І. С. Пятницька-Позднякова.- К.,2003.- 116 с.

6. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: Посібник.- К.: Академвидав, 2004.- 208 с.

7. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник.- К.- 2004.- 212 с.

Тема 7. Особливості соціогуманітарного пізнання (12 годин)

Практичне заняття

Особливості соціогуманітарного пізнання (4 години)

1. Науки природничі та науки гуманітарні, науки про природу та науки про дух (В. Дільтей, В. Віндельбанд, Г. Ріккерт).
2. Методологія соціальних наук М. Вебера.
3. Філософська герменевтика Г. Гадамера.
4. Специфіка гуманітарного пізнання: розуміння і опис, розуміння та інтерпретація, розуміння та пояснення.
5. Структуралістське розуміння методології соціогуманітарних наук.

Самостійна робота (8 годин)

1. Філософія науки про вплив соціогуманітарних наук на формування світогляду та визначення парадигми соціальної активності людини і практики соціуму.
2. Проблема взаємозв'язку і взаємовпливу соціогуманітарного та природничонаукового знання в умовах сучасної інформаційно-технологічної революції.
3. Соціогуманітарні науки в контексті глобалізації суспільних процесів.
4. М. Фуко: «гра істини» та «влада-знання».

Рекомендована література:

1. Дубініна В. О. Формування герменевтичної парадигми в німецькій філософії XIX-XX ст. ... моногр. Харків: Видавництво ФОП Панов А.М., 2020, 360 с.

2. Ємельяненко Г.Д., Абизова Л.В., Мозговий Л.І. Дубініна В. О. Філософія освіти і науки Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та викладачів філософських дисциплін.- Слов'янськ, 2019.- 365 с.

3. L. Abysova H. Yemeljanenko V. Dubinina Philisophy of education and science Навчальний посібник (англ. мова), для студентів вищих навчальних закладів, факультету підготовки іноземних студентів.- Слов'янськ, 2019.- 209 с.

4. Leonid Mozgovoy, Volodymyr Fed, Vira Dubinina, Volodymyr Steshenko, Yuliia Butko, Viktoria Slabouz Alarmizm vs eschatology: conceptual analysis (on material of Ukrainian discourse), Журнал Wisdom. Vol. 22 No 2(2022): 2-2022. Armenia.-P.68-80

SCOPUS.

5. Дубініна В.О. Розвиток філософської герменевтики в контексті історичних поглядів та предметної теорії Алексіуса Майнонга, Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.-2021.-вищ. 43.- Дрогобич.-С.29-41

6. Дубініна В.О. Герменевтична інтерпретація як порядок дискурсу, International journal of innovative technologies in social science, may, 4(25).Poland 2020. С.3-8.

7. Дубініна В.О. Між психологією, феноменологією, логікою та метафізикою, філософський доробок Алексіуса Майнонга. Аналітично-інформаційний журнал Схід.- травень-червень, 2020. Випуск 3 (167), Київ. – С. 11-15.

Література

Основна:

1. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. Філософія. Навчальний посібник/ за ред. Г.І. Волинки. – К: Каравела, 2020.- 368 с.

2. Дубініна В. О.Формування герменевтичної парадигми в німецькій філософії ХІХ-ХХ ст. ...:моногр.Харків: Видавництво ФОП Панов А.М.,2020, 360с.

3. Ємельяненко Г.Д., Абизова Л.В., Мозговий Л.І., Дубініна В.О. Філософія освіти і науки: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та викладачів філософських дисциплін. – Слов'янськ, 2019. – 365 с.

4. Лузан А.О. Вступ до філософії: навч. посіб. / Анатолій Лузан. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 136 с.

5. Філософія: Підручник/ Бичко І. В., Бойченко І. В., Табачковський В. Г. та ін. – К.: центр навчальної літератури, 2019. – 648 с.

6. Філософія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. - Львів: ПП «Арал», 2018. - 184 с.

7. Філософія: [баз.] підруч. для студентів ВНЗ / [Л. В. Губерський та ін.]. – Вид. 2-ге, перероб. і допов. – Харків : Фоліо, 2018. – 620 с.

8. Філософія: Підручн. / О.Л. Воронюк. – 3-є вид., переробл. та допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 216 с.

9. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація та методологія наукових досліджень» для аспірантів (здобувачів

вищої освіти ступеня доктора філософії) / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 140 с.

10. Вайнберг Стівен. (2019). Пояснюючи світ: Історія сучасної науки. К.: «Книжковий Клуб

11. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. (2018). Хрестоматія з історії та філософії науки. Херсон. 158 с.

12. Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2018. – 255 с.

13. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник для студентів і магістрів усіх спеціальностей. (2018). К.: ВПЦ «Київський університет». 387 с.

14. Кузь О. М., Чешко В. Ф. (2017). Філософія науки: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 172 с.

Допоміжна:

1. Філософія науки. Етика та методологія наукового дослідження: навч.-метод. Посіб. для підготовки докторів філософії. 2018. Запоріжжя: ЗДМУ. 76 с.

2. Філософія науки. Підручник для аспірантів. 2018. К.: Центр учбової літератури. 218 с.

4. Основи філософії: навчальний посібник/ Сергій Симоненко, Олексій Сулим, Михайло Шмиголь, Наталя Щубелка, Юлія Юшкевич, Людмила Сандюк – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 412 с.

5. Рассел, Бертран. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Тарашука. — К.: Основи, 1995. — 759 с.

6. Фюрст М., Трінкс Ю. Філософія / Марія Фюрст, Юрген Трінкс. - К.: Дух і Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. – 544 с

7. Філософія: навчальний посібник / Ю.М. Вільчинський, Л.В. Северин-Мрачковська, О.Б. Гаєвська та ін.- К.: ХНЕУ, 2019.- 368 с.

8. Apel K.-O. Paradigmen der ersten Philosophie. Zur reflexiven – transzendentalpragmatischen – Rekonstruktion der Philosophiegeschichte / K.-O. Apel. – Berlin : [б. в.], 2011.

9. Apel K.-O. Transformation der Philosophie : in 2 Bd. / K.-O. Apel. – Frankfurt : Moskau [б. в.], 1973. – Band II : Das Apriori der Kommunikationsgemeinschaft.

10. Dilthey W. Gesammelte Schriften / Dilthey W. – Göttingen : [б. в.], 1991. – Bd. 15 : Zur Geistesgeschichte des 19. Jahrhunderts.

11. Dilthey W. Hermeneutics and the Study of History / Dilthey W. // Selected Works. – Princeton : Princeton University Press, 1996. – Vol. IV.

12. Gadamer H.-G. Gesammelte Werke / Gadamer H.-G. – Tübingen : [б. в.], 1990. – Bd. 1: Hermeneutik I. – Wahrheit und Methode.
13. Hegel G. W. F. Phänomenologie des Geistes / Hegel G. W. F. – Paderborn : Voltmedia, 1988.
14. Herrmann F. W. von. Hermeneutics and Reflection. Heidegger and Husserl on the Concept of Phenomenology / Herrmann F. W. von. – Toronto : University of Toronto Press, 2013.
15. Kant I. Kritik der reinen Vernunft / Kant I. // Werkausgabe : in 12 Bde. Frankfurt/M : [б. в.], 1980. – Bd. III.
16. Scheiermacher F. Hermeneutik und Kritik: mit besonderer Beziehung auf das Neue Testament / F. Schleiermacher. – Berlin: G. Reimer, 1838.
17. 462. Wittgenstein L. Tractatus logico-philosophicus / Wittgenstein L. // Werkausgabe in 8 Bänden / Wittgenstein L. – Frankfurt am Main : Suhrkamp Verlag, 1984. – Bd. 1.
18. 473. Wittgenstein L. Tagebücher 1914–1916 / Wittgenstein L. // Werkausgabe in 8 Bänden / Wittgenstein L. – Frankfurt am Main : Suhrkamp Verlag, 1984. – Bd. 1
19. Schneiders W. Deutsche Philosophie im 20. Jahrhundert / Schneiders W. – München : Beck, 1998.
20. Rusterholz P. Hermeneutische Modelle / Rusterholz P. // H. L. Arnold, H. Detering (Hg.) Grundzüge der Literaturwissenschaft / H. L. Arnold, H. Detering. (Hg.). – München : Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH, 2001

Інтернет ресурси:

1. Веб-сайт Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України. Режим доступу: <https://www.filosof.com.ua/index.htm>
2. Веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Веб-сайт Українського філософського фонду. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.philosophy.ua/>
4. Електронна бібліотека “psylib” (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.). Режим доступу: <http://psylib.org.ua/index.html>
5. Сайт видавництва “Свічадо” (Історія релігії, переклади Отців Церкви, християнська художня література, богословська та богослужбова література, філософія, психологія, етика та ін.)/ Режим доступу: <https://svichado.com/>
6. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка/ Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>

7. Інтернет-версія культурологічного часопису "І". Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/>
8. Веб-сторінка д.філос.н., завідувача відділу філософії культури, етики та естетики Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України Євгена Бистрицького. Режим доступу: <http://www.bystrytsky.org/>
9. Електронна версія часопису "Філософська думка". Режим доступу: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/about>
10. Електронна версія журналу «Мультиверсум. Філософський альманах». Режим доступу: <http://multiversum.com.ua/index.php/journal/issue/view/19>
11. Всеукраїнське фахове видання «Гілея: науковий вісник», збірник наукових праць. Режим доступу: <http://www.gileya.org/>
12. Електронні посібники з філософії. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/filosofiya/>.
13. Матеріали з філософії в Україні сьогодення. – Режим доступу: <http://www.philosophy.ua/>.
14. Електронна бібліотека з філософії («філософія без меж»). – Режим доступу: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/2.

Наукові розробки співробітників кафедри:

1. Дубініна В. О. Формування герменевтичної парадигми в німецькій філософії XIX-XX ст. ...: моногр. Харків: Видавництво ФОП Панов А.М., 2020, 360с.
2. Ємельяненко Г.Д., Абизова Л.В., Мозговий Л.І. Дубініна В. О. Філософія освіти і науки Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та викладачів філософських дисциплін.- Слов'янськ, 2019.- 365 с.
3. L. Abysova H. Yemeljanenko V. Dubinina Philisophy of education and science Навчальний посібник (англ. мова), для студентів вищих навчальних закладів, факультету підготовки іноземних студентів.- Слов'янськ, 2019.- 209 с.
4. Leonid Mozgovoy, Volodymyr Fed, Vira Dubinina, Volodymyr Steshenko, Yuliia Butko, Viktoria Slabouz Alarmizm vs eschatology: conceptual analysis (on material of Ukrainian discourse), Журнал Wisdom, квартал Q.1. Vol. 22 No 2(2022): 2-2022. Armenia.-P.68-80. SCOPUS.
5. Дубініна В.О. Розвиток філософської герменевтики в контексті історичних поглядів та предметної теорії Алексіуса Майнонга, Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.-2021.-вип. 43.- Дрогобич.-С.29-41
6. Дубініна В.О. Герменевтична інтерпретація як порядок дискурсу,

7. Дубініна В.О. Між психологією, феноменологією, логікою та метафізикою, філософський доробок Алексіуса Майнонга. Аналітично-інформаційний журнал Схід.- травень-червень, 2020. Випуск 3 (167), Київ. – С. 11-15.

Питання до іспиту

1. Філософія науки як галузь філософського знання. Особливості предмету та основні проблеми філософії науки.
2. Концепції взаємин філософії та науки: трансценденталістська, позитивістська, антиінтеракціоністська, діалектична. Філософські проблеми науки.
3. Наука і гуманізм: етика вченого і її значення в науковій діяльності.
4. Філософія науки і сучасний процес глобалізації, його характерні риси, протиріччя і проблеми.
5. Прогнози і перспективи розвитку сучасної цивілізації в контексті філософії науки. Глобальні проблеми сучасності.
6. Людина та комп'ютер на початку 3-го тисячоліття – проблема конкурентностротоможності. Проблема віртуалізації світу.
7. Наслідки глобалізації для людини і суспільства та для творчої діяльності вченого. Нові імперативи відповідальності вченого в умовах глобалізації.
8. Філософська методологія, її світоглядний, евристичний і прогностичний потенціал.
9. Наука в культурі сучасної цивілізації. Сцієнтизм та антисцієнтизм.
10. Проблема періодизації історії науки. Закономірності і тенденції розвитку науки.
11. Єдність кількісних і якісних змін у розвитку науки.
12. Диференціація та інтеграція наук, їх діалектична взаємодія. Формування міждисциплінарних зв'язків.
13. Глобальні наукові революції та історична зміна типів наукової раціональності: класичний, некласичний, постнекласичний.
14. Наука як покликання і професія (М. Вебер).
15. Наукові традиції та наукові революції. Типи і структура наукових революцій.
16. Картина світу в контексті класичної, некласичної та постнекласичної науки.
17. Формування засад філософського раціоналізму в античній філософії. Уявлення стародавніх греків про світ, його виникнення, розвиток та будову. Вчення про субстанцію.
18. Раціоналістичні тенденції у європейській середньовічній філософії. Роль християнської теології у формуванні теоретичного знання.
19. Принцип подвійної істини в середньовічній філософії та його інтерпретації. Дискусія про природу загальних понять: раціоналізм та номіналізм.

20. Натурфілософія як історична форма взаємозв'язку філософії та науки.
21. Методологічна традиція раціоналізму у філософії Нового часу.
22. Р. Декарт про метод наукового пізнання
23. Теоретична методологія Г. Ляйбніца.
24. Раціоналістичні та етико-моральні засади методологічного вчення Б. Спінози.
25. Методологічна традиція емпіризму у філософії Нового часу.
26. Емпіризм Ф. Бекона. Поняття "індукція" та "індуктивний метод".
27. Методологічна традиція німецької класичної філософії.
28. Гносеологічні та етичні погляди І. Канта.
29. Основні ідеї "Науковчення" Й. Г. Фіхте.
30. Розвиток філософських поглядів В. Й. Шеллінга.
31. Діалектика Г. В. Ф. Гегеля.
32. Сутність антропологічної концепції Л. Фойєрбаха.
33. Специфіка соціального пізнання (В. Дільтей, В. Віндельбанд, Г. Ріккерт).
34. Ідея створення «нової науки» (Ф. Бекон, Р. Декарт).
35. Концепція психоаналізу (З. Фройд, К. Юнг, А. Адлер).
36. Методологічна концепція логічного аналізу (Б. Рассел, Л. Вітгейнштайн, неопозитивізм).
37. Емпіричний редуccionізм "Віденського гуртка", принцип верифікації.
38. Методологічна концепція лінгвістичного аналізу.
39. Концепції наукового раціоналізму. Критичний раціоналізм К. Поппера. Фалібілізм. Принцип фальсифікаціонізму.
40. Методологія науково-дослідницьких програм І. Лакатоса.
41. Концепції історизму (Т. Кун, С. Тулмін) та наукових революцій Т. Куна.
42. Концепція релятивізму. "Методологічний анархізм" П. Фойєрабенда
43. Концепція реалізму. Сучасна феноменологія (Е. Гуссерль, М. Гайдеггер, М. Мерло-Понті, Г. Гадамер, П. Рікьор).
44. Свобода наукового пошуку і соціальна відповідальність вченого. Критика абсолютистських домагань науки.
45. Теорії науково-технічного прогресу в концепціях індустріального та постіндустріального (інформаційного) суспільства.
46. Проблема пізнаваності людиною світу та самої себе. Сутність та структура пізнавального процесу. Суб'єкт і об'єкт пізнання, характер їх взаємодії.
47. Знання як результат процесу пізнання. Особливості способів виявлення знань у різних часових межах, їх порівняльний аналіз.

48. Істина як мета наукового пізнання та специфічна характеристика знання. Істина та інтуїція. Концепції істини.
49. Наукове пізнання і світогляд вченого. Наука і філософія, наука і релігія, наука і мистецтво.
50. Наука як засіб розвитку світогляду і креативних можливостей людини. Поняття креативної людини.
51. Критерії науковості пізнання. Наука і псевдонаука.
52. Можливості та межі пізнання: гностицизм, агностицизм, скептицизм.
53. Методологічні регулятиви розвитку наукового пізнання (ідеали та норми наукового дослідження, наукова картина світу, філософські основи науки).
54. Співвідношення світоглядних, філософських, методологічних, логіко-гносеологічних і соціологічних аспектів науки.
55. Поняття методології та наукового методу.
56. Методологія системного підходу - розкриття цілісності об'єкта як системи.
57. Самоорганізація. Типи цілісності складних систем, що організуються. Синергетика.
58. Методологія причинності та детермінізму. Детермінізм в біології та проблема доцільності біологічних систем.
59. Методологія єдності теоретичного та емпіричного – принцип цілісності структури дослідження, практичної перевірки пізнавальних проблем. Емпіричний та теоретичний рівні пізнання: їх змістовні та методологічні особливості.
60. Структура і методи емпіричного дослідження. Експеримент і дані спостереження.
61. Структура і методи теоретичного дослідження. Основні форми наукового пізнання.
62. Розвиток науково-медичного пізнання: історія та сучасні проблеми.
63. Поняття наукової картини світу. Історичні типи наукових картин.
64. Верифікація та фальсифікація як принципи демаркації наукового знання.
65. Метод, методологія, методика: сутність і співвідношення понять. «Методологічний негативізм» та «методологічна ейфорія».
66. Форми становлення і розвитку наукового знання: факт, проблема, ідея, гіпотеза, закон, теорія.
67. Предмет філософії медицини. Взаємозв'язок філософії та медицини в процесі історичного розвитку та сучасному суспільстві.
68. Медицина в системі сучасних наукових знань. Об'єкт і предмет медицини.

69. Класифікація медичних наук. Тенденції до диференціації та інтеграції медичних знань. Міждисциплінарні наукові напрями.
70. Онтологічні проблеми наукової медицини. Гносеологічні проблеми розвитку теоретичної медицини. Аксиологічні та етичні проблеми сучасного медичного пізнання.
71. Специфіка і перспективи сучасних NBIC (нано-,біо-,інфо-,когно-) технологій